

Handreiking

Goed wonen voor iedereen

maart 2016

Opkomen voor woonbelangen van mensen met een beperking

PG werkt samen

Dit is een uitgave van Ieder(in) in het kader van het programma *PG werkt samen*. Binnen *PG werkt samen* werken Ieder(in), Patiëntenfederatie Nederland en Landelijk Platform GGz nauw samen. Het doel is de cliënt een krachtige stem te geven bij veranderingen en vernieuwingen in zorg en kwaliteit van leven. *PG werkt samen* bestaat uit drie programmalijnen: Signaal & advies, Kwaliteit en Participatie.
Maart 2016

Inhoud

Leeswijzer	5
1. Inleiding	6
2. Theorie	7
2.1 Wonen: hoe zit het in elkaar?	7
2.2 Wet- en regelgeving	9
2.3 Partijen betrokken bij wonen	11
2.4 Actuele ontwikkelingen	13
3. Praktijk	16
3.1 Aan de slag met tien actiepunten	16
3.2 Een stappenplan voor lokale belangenbehartiging	20
Meer informatie	24

Leeswijzer

Deze handreiking helpt lokale en regionale belangenbehartigers bij het gesprek met hun gemeenten, woningbouwcoöperaties en andere regionale instanties over goed wonen voor mensen met een beperking. U vindt hierin achtergrondinformatie en concrete handvatten die u kunt gebruiken om goed mee te kunnen praten over nieuw beleid, maar ook om bestaand beleid kritisch te volgen en voorstellen te doen voor verbetering.

De handreiking is ingedeeld in een deel theorie en een deel praktijk. Wilt u eerst overzicht krijgen van het onderwerp, lees dan na de inleiding eerst hoofdstuk 2 en ga dan door naar hoofdstuk 3. Bent u meer praktisch ingesteld, lees dan na de inleiding hoofdstuk 3 en gebruik hoofdstuk 2 als naslagwerk.

De handreiking is interessant voor:

- Lokale en regionale platforms van mensen met een beperking
- Bewonerscommissies en huurdersorganisaties
- Wmo-raden
- Andere formele en informele belangenbehartigers die (willen) meepraten over wonen in hun gemeente of regio

1.

Inleiding

Iedereen heeft een plek nodig waar hij veilig kan wonen en zich thuis kan voelen. Mensen met een beperking hebben, net als iedereen, recht op goed wonen. Een thuis waar zij zich prettig en veilig voelen. Een plek waar zij zich kunnen vestigen en zichzelf kunnen zijn. Een woning waar ze normaal gebruik van kunnen maken. En ze hebben het recht om hierbij eigen keuzes te kunnen maken. Dat is niet alleen belangrijk voor hun kwaliteit van bestaan. Het is ook gewoon een mensenrecht, dat is vastgelegd in het VN-verdrag voor mensen met een beperking.

Voor mensen met een beperking is het hebben van zo'n woonplek echter niet vanzelfsprekend. Ze ervaren vaak allerlei belemmeringen in en om hun woon-situatie. Goed wonen voor mensen met een beperking vraagt daarom aandacht en actie.

Landelijke patiënten- en gehandicaptenorganisaties vragen om aandacht en voeren actie richting de landelijke overheid. Maar die landelijke overheid legt de laatste jaren steeds meer taken en bevoegdheden op het gebied van wonen neer bij de gemeenten. Wonen vraagt dus ook aandacht en inzet van lokale belangenbehartigers.

Niet alleen voor mensen met een beperking, maar ook voor de gemeenten, woningcorporaties en andere partijen die betrokken zijn bij wonen. Vanuit uw ervaringsdeskundigheid en netwerk kunt u knelpunten en creatieve oplossingen voor hen zichtbaar maken. Daarmee helpt u deze partijen om te kunnen voldoen aan de eisen die de landelijke overheid aan hen stelt. Samen kunt u goed wonen voor mensen met een beperking mogelijk maken.

Misschien vraagt u zich af: kunnen wij dat wel aan als lokale belangenbehartigers, en hebben wij wel genoeg invloed? Wij realiseren ons dat u als lokale belangenbehartigers al veel onderwerpen op uw bord heeft. Desalniettemin vragen we u ook aandacht te geven aan wonen. Uw inbreng is belangrijk, niet alleen voor mensen met een beperking, maar ook voor de gemeenten, woningcorporaties en andere partijen die betrokken zijn bij wonen. Vanuit uw ervaringsdeskundigheid en netwerk kunt u knelpunten en creatieve oplossingen voor hen zichtbaar maken. Daarmee helpt u deze partijen om te kunnen voldoen aan de eisen die de landelijke overheid aan hen stelt. Samen kunt u goed wonen voor mensen met een beperking mogelijk maken

2.

Theorie

In dit hoofdstuk vindt u achtergrondinformatie over hoe wonen in Nederland geregeld is. U leest over de belangrijkste wetten, de partijen die bij wonen betrokken zijn en de actuele ontwikkelingen. Het hoofdstuk begint met een korte uitleg over het belang van goed wonen voor mensen met een beperking. Waarom is goed wonen belangrijk?

2.1 Wonen: hoe zit het in elkaar?

Wonen betekent veel meer dan een dak boven je hoofd hebben. Mensen voelen zich gelukkiger en gezonder als ze prettig wonen. Omgekeerd kunnen problemen met hun woonsituatie leiden tot een achteruitgang in hun gezondheid en gevoel van welbevinden. Wonen is dus een belangrijke factor in iemands kwaliteit van bestaan.

Goed wonen is bovendien een mensenrecht. Het VN-verdrag voor mensen met een beperking zegt dat mensen met een beperking hetzelfde recht hebben als iedereen om te kiezen waar en met wie zij leven, en dat zij niet verplicht zijn zich te schikken in een door anderen bepaalde woonregeling.

Artikel 19: VN-verdrag voor mensen met een beperking

“De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

- a. personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling;
- b. personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;
- c. de maatschappijdiensten en -faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.”

Andere VN-verdrag artikelen relevant voor wonen: het universeel ontwerp (art 2), de eerbiediging van de persoonlijke autonomie (art 2), het waarborgen van de veiligheid (art 11), privacy en eerbiediging van gezinsleven en de woning (art 22) en het recht op een behoorlijke levensstandaard, waaronder huisvesting en toegang tot volkshuisvestingsprogramma's (art 28)

Wat is goed wonen?

Wonen heeft een 'harde' en een 'zachte' kant. Met de 'harde' kant bedoelen we de tastbare kant van wonen: de bouwstenen en inrichting. Met de 'zachte' kant bedoelen we alle immateriële aspecten van wonen. En dat gaat verder dan jezelf ergens thuis voelen. Goed wonen betekent ook een plek hebben:

- waar je je kunt vestigen (stabiliteit)
- waar je je eigen stempel op kunt drukken (identiteit)
- waarover je zeggenschap hebt (regie)
- waar je erbij hoort (integratie)
- die een uitvalsbasis is om de wereld in te stappen (maatschappelijke participatie)

Kwaliteit van wonen gaat dus niet alleen over de woonruimte zelf, maar ook over de woonomgeving: stoepen en straten, winkels, parken, (openbaar) vervoer enzovoort. Die moet net zo goed toegankelijk en bruikbaar zijn, voldoende voorzieningen bieden, veilig zijn en mogelijkheden bieden voor ontmoeting.

“Nadat ik terugkwam uit het ziekenhuis, bleek dat de begeleiding van alles had veranderd in mijn appartement. Mijn zelfgemaakte kast vonden ze bijvoorbeeld niet meer veilig nu ik in een rolstoel zit, dus die hadden ze maar gewoon weggedaan. Dat heeft me zo gekwetst.”

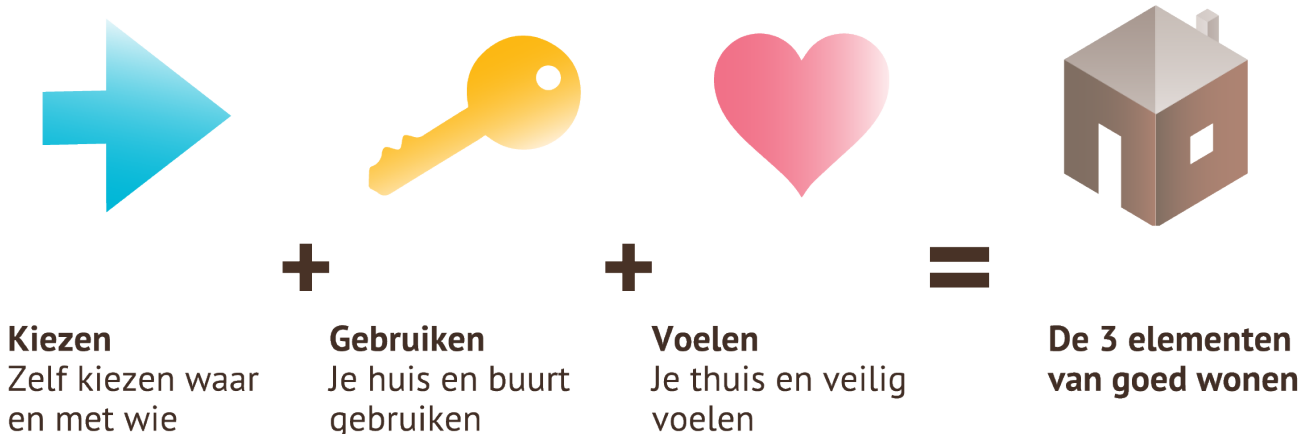
Als je wonen bekijkt zoals hierboven beschreven, dan betekent dat dat goed wonen meer is dan een dak boven je hoofd hebben. Goed wonen betekent dat je:

- zelf kunt kiezen waar en met wie je woont
- gebruik kunt maken van je woning en je woonomgeving
- je in en om je huis je veilig en thuis voelt

Kortom, goed wonen bestaat uit drie aspecten:

- kiezen
- gebruiken
- voelen

En pas als deze alle drie op orde zijn, is er sprake van goed wonen.

Hoe wonen mensen met een beperking?

- Mensen met een beperking wonen vaker alleen dan mensen zonder beperking.
- De meeste mensen met een beperking wonen in gewone woningen.
- Een minderheid woont in een instelling of een vorm van groepswonen waaraan zorg is verbonden.
- Mensen met een beperking wonen vaker in een huurwoning dan mensen zonder beperking. Meestal hebben ze een sociale huurwoning.
- De meerderheid van de mensen met een beperking lukt het maar net of eigenlijk niet om de woonlasten op te brengen.

Bron: "Onder de pannen? Rapportage van de 'Meldactie wonen' onder mensen met een beperking, chronische ziekte of psychische aandoening." Ieder(in), 2014, p. 12-17.

2.2 Wet- en regelgeving

De Nederlandse regelgeving over wonen is vastgelegd in veel verschillende wetten, waarvan deze vier de belangrijkste zijn:

- de Woningwet
- de Huisvestingswet
- de Wet ruimtelijke ordening
- de Wet op de huuro toeslag

Er zijn echter ook andere wetten waar iets in staat over wonen: bijvoorbeeld de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). In de Wmo staan regels over woningaanpassingen voor mensen met een beperking en over beschermd wonen voor mensen met een psychische aandoening.

Momenteel werkt de overheid aan de nieuwe Omgevingswet. Deze nieuwe wet gaat vijftientig wetten die te maken hebben met bouwen en ruimtelijke ontwikkeling vervangen.

De Woningwet

De Woningwet is de basis van de regelgeving voor de bouw. De wet werd ingevoerd in 1901 met als doel het bewonen van slechte woningen onmogelijk te maken en de bouw van goede woningen te stimuleren. De wet is sindsdien een aantal malen herzien.

De Woningwet omvat onder andere:

- Bouwtechnische eisen voor bestaande en nieuwe gebouwen. Hieronder vallen ook voorschriften voor de toegankelijkheid.
- Een stelsel voor bouwvergunningen. Dit maakt duidelijk wanneer voor de bouw of verbouw van een woning een vergunning moet worden aangevraagd, en welke soort vergunning dan. Voor het plaatsen van een mantelzorgwoning of -aanbouw in de tuin is bijvoorbeeld vaak geen vergunning nodig.
- De verplichting voor gemeenten om een welstandsnota op te stellen: een pakket van eisen aan de architectonische kwaliteit van gebouwen.

In 2015 is de nieuwe Woningwet van kracht geworden. De belangrijkste vernieuwingen zijn:

- De woningcorporaties moeten zich weer concentreren op hun kerntaak: het bouwen en verhuren van huurwoningen voor mensen met lagere inkomens. Dit moet voorkomen dat corporaties in commerciële projecten stappen waarvan verliezen ten koste gaan van de huurders.
- Huurders krijgen verregaande zeggenschap. Zij krijgen een positie gelijkwaardig aan die van de gemeenten en de woningcorporaties.
- Woningcorporaties gaan passend toewijzen. Dat betekent dat zij mensen met een laag inkomen geen woning met een hoge huur mogen aanbieden.

De Huisvestingswet

Regels over hoe de woonruimte wordt verdeeld, staan in de Huisvestingswet. Deze wet geeft gemeenten de mogelijkheid om een huisvestingsverordening op te stellen. Hierin staan regels voor hoe sociale huurwoningen worden toegewezen aan woningzoekenden. Gemeenten mogen alleen een huisvestingsverordening opstellen als goedkope woningen schaars zijn en deze geldt voor maximaal vier jaar. Het is de bedoeling dat in de tussentijd gewerkt wordt aan het verminderen van de woning schaarste. Gemeenten die een huisvestingsverordening opstellen, zijn sinds 2015 verplicht hierover vooraf niet alleen te overleggen met de woningcorporaties, maar ook met huurdersorganisaties.

Goede afspraken zijn natuurlijk vooral van belang in plaatsen of regio's waar een tekort aan (betaalbare) woningen is. Maar het is ook mogelijk om urgentieregelingen op te stellen wanneer dat niet zo is, bijvoorbeeld voor mensen in een noodsituatie. De wet noemt drie categorieën woningzoekenden voor wie elke gemeente een urgentieregeling kan opstellen:

- Mensen die in een tijdelijke opvang zitten vanwege relatieproblemen
- Mantelzorgers en ontvangers van mantelzorg
- Vluchtelingen met een verblijfsvergunning

Een gemeente mag hier nog andere groepen aan toevoegen die ook voorrang krijgen bij de verdeling van woonruimte, bijvoorbeeld mensen die een woning zoeken na een echtscheiding of personen met een ernstige medische indicatie. Gemeenten die samenwerken in hun woningmarktbeleid mogen ervoor kiezen om gezamenlijk (regionaal) een huisvestingsverordening vast te stellen.

“Door een ongeluk ben ik in een rolstoel beland. Daarna heb ik een aangepaste woning gekregen, maar de aanpassingen kloppen niet voor mij. In de keuken bijvoorbeeld moet ik hete pannen op mijn schoot vervoeren. Mijn huis levert me zoveel stress op dat ik verder achteruitgegaan ben.”

De Wet ruimtelijke ordening

De Wet ruimtelijke ordening regelt de plannen van de landelijke, provinciale en lokale overheid met de ruimtelijke ordening: het inrichten van Nederland met huizen, bedrijven en natuur. In een structuurvisie legt elk van deze drie overheden vast welke ontwikkelingen ze verwacht op dit gebied en hoe ze dit proces wil sturen. Maar het belangrijkste instrument voor de ruimtelijke ordening is het gemeentelijke bestemmingsplan.

In een bestemmingsplan legt een gemeente vast waar en wat iemand mag bouwen. Er staat ook in wat de omvang van de bebouwing mag zijn en waarvoor een gebied gebruikt mag worden. Vaste onderdelen van een bestemmingsplan zijn:

- De regels of voorschriften voor het inrichten van het gebied
- Een plankaart waarop in het hele gebied de bestemmingen zijn aangegeven
- Een toelichting

Alle bestemmingsplannen en structuurvisies zijn op te zoeken op de website www.ruimtelijkeplannen.nl.

De Wet op de huurtoeslag

De Wet op de huurtoeslag regelt de financiële bijdrage van de overheid aan de huur

van mensen met lage inkomens. Voor mensen met een beperking zijn enkele specifieke bepalingen opgenomen. Wie is aangewezen op een aangepaste woning, die vaak duurder is dan een reguliere woning, kan extra huurtoeslag krijgen. En voor woningen met een huur boven de huurtoeslaggrens kan er toch recht op huurtoeslag bestaan.

De nieuwe Omgevingswet

De Omgevingswet is een nieuwe wet die alles gaat regelen dat te maken heeft met de kwaliteit van de leefomgeving: dus niet alleen woningen, maar ook andere gebouwen en de openbare ruimte. Ook toegankelijkheid is een belangrijk onderdeel. De wet komt in de plaats van vijftientig wetten die te maken hebben met bouwen en ruimtelijke ontwikkeling. De Omgevingswet laat veel besluitvorming over aan de provincies en de gemeenten. De geplande ingangsdatum is 1 januari 2018. Een aantal gemeenten loopt al vooruit en stelt een (allesomvattende) lokale omgevingsvisie op.

2.3 Partijen betrokken bij wonen

Veel zaken rond wonen worden afgesproken op gemeentelijk niveau. Sommige gemeenten kiezen voor samenwerking met andere gemeenten en maken over het woonbeleid afspraken op regionaal niveau. De trend is dat rond wonen steeds minder landelijk en steeds meer lokaal of regionaal geregeld wordt. Deze ontwikkeling zal met de nieuwe Omgevingswet alleen maar sterker worden. Wonen wordt dus een steeds belangrijker onderwerp voor lokale belangenbehartigers. Zij krijgen daarbij te maken met allerlei verschillende partijen:

- Woningcorporaties
- Projectontwikkelaars
- Huurdersorganisaties
- Gemeenten
- Adviescommissies Wonen

Woningcorporaties

Woningcorporaties hebben een maatschappelijke doelstelling: ze bouwen, beheren en verhuren kwalitatief goede woonruimte aan mensen met lage inkomens (sociale woningbouw). De huren die deze mensen betalen, dekken de kosten van de woningcorporaties niet altijd; daarom krijgen de corporaties steun van de overheid. Die stelt ook de regels op waar ze zich aan moeten houden en houdt toezicht op hoe zij hun werk doen.

Projectontwikkelaars

Een projectontwikkelaar is een commercieel bedrijf dat gespecialiseerd is in het organiseren van grote (woning)bouwprojecten. Een projectontwikkelaar regelt de grond, de financiering en de uiteindelijke gebruikers (huurders of kopers), en verdient daarmee geld. De bouw zelf wordt meestal uitbesteed.

Huurdersorganisaties (verenigd in de Woonbond)

Huurdersorganisaties die zijn aangesloten bij de Woonbond zijn de belangrijkste lokale vertegenwoordigers van de huurders. Zij zijn op verschillende manieren betrokken bij het woonbeleid in hun gemeente:

- Ze zijn gelijkwaardig partner van gemeenten en woningcorporaties in het overleg over lokale prestatieafspraken op het gebied van wonen.
- Bij ingrijpende beslissingen, zoals de verkoop van complexen met huurwoningen, mogen ze in een zogenaamde zienswijze hun mening en visie geven. De corporatie stuurt het voorgenomen besluit met de zienswijze naar de minister, die het betreft bij zijn beoordeling.
- Ze mogen een bindende voordracht doen voor minstens een derde deel van de Raad van Toezicht van een woningcorporatie.
- Bij een fusie tussen woningcorporaties en bij veranderingen in servicekosten hebben ze instemmingsrecht.
- De verhuurder moet hen informatie geven over zijn beleid en wijzigingen daarin, bijvoorbeeld over huurprijzen, onderhoud en sloop.
- Ze hebben recht op minimaal een keer per jaar overleg met de verhuurder, en vaker bij plannen voor veranderingen in beleid of beheer.
- Ze hebben het recht om de verhuurder schriftelijk advies te geven over zijn voorgenomen beleid.
- Ze hebben het recht om onderwerpen op de overlegagenda met de verhuurder te zetten en deskundigen uit te nodigen voor het overleg.
- Ze hebben recht op een onkostenvergoeding van de verhuurder.

Naast huurdersverenigingen zijn er ook bewonerscommissies. Bewonerscommissies mogen alleen meepraten over specifieke plannen voor hun wooncomplex. Daarbij moet de verhuurder ze faciliteiten bieden om hun taken uit te voeren, zoals een vergaderruimte of kopieerapparaat.

Gemeenten

De rol van de gemeente bij wonen begint, zoals we zagen, bij het maken van bestemmingsplannen. Daarnaast stellen veel gemeenten een woonvisie op en maken ze afspraken met woningcorporaties over de woningvoorraad. De brandveiligheid van woningen is ook een taak van de gemeente. De verantwoordelijkheid voor het toezichthouden op de kwaliteit van de woningbouw ligt nu ook nog bij de gemeenten, maar er zijn vergevorderde plannen om die bij de bouwers zelf te leggen.

Als uitvoerder van de Wet maatschappelijke ondersteuning is de gemeente verantwoordelijk voor woningaanpassingen voor mensen met een beperking, en voor beschermd wonen voor mensen met een psychische aandoening. Dat laatste wordt geregeld per centrumgemeente: één gemeente die deze taak op zich neemt voor een groep bij elkaar liggende gemeenten.

Adviescommissie Wonen

Een Adviescommissie Wonen geeft advies over wonen in opdracht van gemeenten, woningcorporaties, projectontwikkelaars en particulieren. Zo'n commissie bestaat uit 'gewone' burgers die affiniteit hebben met woonkwaliteit. Ze beoordeelt woningbouwplannen en ruimtelijke plannen op praktische bruikbaarheid en doet voorstellen tot verbetering. Ze kan ook onderzoek doen naar de tevredenheid van bewoners met een woonkwaliteitsonderzoek. De resultaten worden dan gebruikt bij advies over volgende ontwerpen. In de adviezen is meestal veel aandacht voor de belangen van mensen met een beperking.

Meer dan tweehonderd Nederlandse gemeenten hebben een Adviescommissie Wonen, meestal afgekort tot WAC (woonadviescommissie) of VAC (vrouwenadviescommissie, zoals ze oorspronkelijk genoemd werden). Bijna alle commissies zijn aangesloten bij de landelijke koepelorganisatie VACpunt Wonen. Woonadviescommissies hebben geen positie die in de wet is vastgelegd, zoals Wmo-raden. Gemeenten zijn dus niet verplicht hen bij alle woonkwesties te betrekken. In sommige gemeenten gebeurt dat intensief, in andere minder.

2.4 Actuele ontwikkelingen

Wonen is bij uitstek een aandachtspunt voor lokale belangenbehartiging. In deze paragraaf leest u over vier belangrijke onderwerpen die momenteel in veel plaatsen spelen:

- Zelfstandig wonen
- Prestatieafspraken over wonen
- Burgerinitiatieven voor wonen
- Begeleid wonen voor mensen met psychische aandoeningen

Zelfstandig wonen

Alleen mensen met zware zorgindicaties mogen sinds 2015 nog gaan wonen in een instelling. Dat betekent dat tot 2020 elk jaar zo'n 10.000 ouderen, 1.300 gehandicapten en 800 mensen met een psychische stoornis die voorheen in aanmerking zouden komen voor een woonplek in een instelling, toch zelfstandig moeten blijven wonen. Mensen die eind 2014 al in een instelling woonden, mogen daar blijven.

Om zelfstandig wonen voor zoveel mensen mogelijk te maken, zijn er in de eerste plaats meer geschikte woningen nodig. Maar er moet ook worden voldaan aan andere randvoorwaarden van goed wonen, zoals:

- Toegankelijkheid van de leefomgeving: een goed ingerichte openbare ruimte en gebouwen, winkels en faciliteiten die toegankelijk zijn.
- Voldoende ondersteuning bij zelfstandig wonen: bij het organiseren van het huishouden, de financiën, en het leggen en onderhouden van contacten.
- Goede informatie over en heldere procedures voor woningaanpassingen.
- Aandacht voor brandveiligheid.
- Mantelzorgvriendelijk woonbeleid.

De overheid richt zich met haar beleid voor zelfstandig wonen vooral op ouderen. Belangrijke groepen in het woonbeleid dreigen daardoor over het hoofd te worden gezien. Het gaat bijvoorbeeld ook om jongeren met een lichamelijke of verstandelijke beperking die het huis uitgaan, en om mensen met een psychische aandoening die na een opname opnieuw een woning zoeken. Veel van deze mensen ervaren grote problemen door het tekort aan geschikte en betaalbare woningen. Woonbeleid moet zich daarom richten op alle (leeftijds)groepen. Lokale belangenbehartigers kunnen daar een belangrijke rol in spelen.

“Toen ik voor het eerst werd opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis, raakte ik mijn huis kwijt. Sindsdien is het niet meer goed gekomen. Eerst belandde ik op een kamer in een buurt waar ik me niet veilig voelde. Door de stress moest ik uiteindelijk weer worden opgenomen. Nu zwerf ik al een paar jaar van plek naar plek. Dit is voor mij eigenlijk niet vol te houden, maar ik heb geen keus.”

Prestatieafspraken over wonen

Sinds de invoering van de nieuwe Woningwet 2015 moeten gemeenten, woningcorporaties en huurdersorganisaties samen prestatieafspraken maken rond goed en betaalbaar wonen voor mensen met een laag inkomen. Het is nieuw dat huurdersorganisaties een gelijkwaardige positie hebben aan de gemeenten en de woningcorporaties. Huurders hebben dus meer invloed op het lokale woonbeleid gekregen. Het startpunt voor prestatieafspraken ligt bij het volkshuisvestingsbeleid van de

gemeente: de woonvisie (of woonagenda). Hierin staan de ambities voor de komende periode. Elke woningcorporatie in de gemeente maakt op basis van het gemeentelijk beleid een activiteitenoverzicht. Daarin staat wat zij bijdraagt aan de uitvoering van het beleid en wat niet. Dit wordt een bod genoemd. Elke corporatie overlegt over het eigen bod met de eigen huurdersorganisatie(s). Op basis van het gemeentelijk beleid en het bod maken gemeente, woningcorporatie en huurdersorganisaties de prestatieafspraken voor de eerstvolgende één of twee jaar. Elk jaar evalueren de drie partijen de resultaten van de prestatieafspraken van het afgelopen jaar en de voortgang van het vier- of vijfjarenplan.

De minister van Wonen bepaalt de prioriteiten die in de prestatieafspraken terug moeten komen. Voor de periode 2016-2019 zijn dat:

- Betaalbare en beschikbare woningen voor mensen met lage inkomens
- Het realiseren van energiezuinige sociale huurwoningen
- Het huisvesten van urgente doelgroepen
- Het realiseren van wonen met zorg en ouderenhuisvesting voor langer zelfstandig wonen

“Ik woon in een Thomashuis, dat is speciaal voor mensen met een verstandelijke beperking. Daar heb ik mijn eigen appartement. Het belangrijkste in mijn huis zijn mijn poezen. Ik wil nooit meer ergens wonen waar ik geen dieren mag hebben.”

Als lokale belangenbehartiger kunt u ervoor zorgen dat de belangen van mensen met een beperking in de prestatieafspraken niet over het hoofd worden gezien, bijvoorbeeld door de huurdersorganisaties van informatie te voorzien over de knelpunten in het wonen voor mensen uit uw achterban. U kunt uw positie versterken als een of meer leden van huurdersorganisatie ook lid worden van uw platform, of als iemand uit uw platform lid wordt van een huurdersorganisatie.

Burgerinitiatieven voor wonen en zorg

Burgerinitiatieven zijn in opkomst in de hele maatschappij, ook op het gebied van wonen en zorg. Bij woon-zorginitiatieven kunt u bijvoorbeeld denken aan ouders die samen een woonvorm opzetten voor hun gehandicapte kinderen, of aan mensen met een psychische ziekte die met lotgenoten een woonvorm beginnen. Het gaat om kleinschalige initiatieven met veel zeggenschap voor de bewoners en/of hun naasten. Dit soort woonvormen bevat de bewoners veelal beter dan wonen in een instelling.

De meeste woon-zorginitiatieven maken voor de zorg en ondersteuning gebruik van PGB's (persoonsgebonden budgetten). Bewoners met een levenslange beperking krijgen hun PGB gewoonlijk uit de landelijk geregelde Wet langdurige zorg (Wlz). Mensen met een lichtere zorgbehoefte of met psychische problematiek vallen gewoonlijk onder de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), die door de gemeenten wordt uitgevoerd.

Het opzetten van een woon-zorginitiatief valt niet mee doordat er veel onzekerheden omheen zijn en de regelgeving vaak verandert. Initiatiefnemers zijn sterk afhankelijk van het beleid van de gemeente. Daarmee moeten ze samenwerken zowel wat het wonen betreft (voor het vinden van een locatie of bouwgrond en de nodige vergunningen) als voor het regelen van de zorg en ondersteuning. Aandacht en steun van lokale belangenbehartigers voor deze initiatieven kan helpen om ze daadwerkelijk van de grond te krijgen.

Begeleid en beschermd wonen voor mensen met psychische aandoeningen

Voor mensen met psychische problematiek die langere tijd of blijvend behoefte hebben aan een beschermde woonomgeving, bestaan woonvoorzieningen voor beschermd wonen. In deze voorzieningen, die ook kleinschalig kunnen zijn, wonen mensen niet zelfstandig en krijgen ze begeleiding. Op veel plaatsen in Nederland is het beschermd wonen georganiseerd in een Regionale Instelling Beschermd Wonen (RIBW). Beschermd wonen kan ook onderdeel zijn van een bredere ggz-instelling. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om begeleid zelfstandig te wonen. Iemand woont dan in een eigen (huur)woning en krijgt daarbij (intensieve) begeleiding vanuit de RIBW of een ggz-instelling. Begeleid zelfstandig wonen kan ook in een kleinschalige woonvorm die door bewoners samen met familie en eventuele andere naasten is opgezet.

De meeste mensen die begeleid of beschermd wonen vallen sinds de nieuwe Wmo van 2015 onder de verantwoordelijkheid van de centrumgemeenten: 43 gemeenten in Nederland die deze taak op zich nemen voor een groep gemeenten die naast elkaar liggen. Het is mogelijk dat deze verantwoordelijkheid in de toekomst verschuift naar de individuele gemeenten. Beschermd en begeleid wonen is voor de gemeenten een nieuw werkterrein. De taak van de gemeenten is om mensen met een psychische aandoening onderdak en begeleiding te bieden. Behandeling valt daar niet onder: die wordt geregeld via de Zorgverzekeringswet.

In een verordening leggen de centrumgemeenten de criteria vast voor wie in aanmerking komt voor een beschermde woonplek. Dat doen ze bij voorkeur in overleg met de zorginstellingen, omdat het gaat om mensen met complexe problemen. Van de gemeenten wordt verwacht dat zij zoveel mogelijk mensen thuis ondersteunen, bij voorkeur met kortdurende hulp. Maar de ervaring leert dat die nog vaak tekort schiet, vooral voor de meest kwetsbare mensen. Lokale belangenbehartigers zijn dus belangrijk om ervoor te zorgen dat er genoeg aandacht en deskundigheid is voor goed lokaal beleid en de uitvoering daarvan.

3.

Praktijk

Voor dit hoofdstuk gebruiken we het actieplan wonen van de samenwerkende patiënten- en gehandicaptenorganisaties in Nederland als vertrekpunt voor lokale belangenbehartiging. De tien actiepunten van dit plan geven houvast bij het kiezen welke kwesties u lokaal wilt oppakken en wat u daaraan kunt doen. In paragraaf 1 leest u een beschrijving van het probleem en dan wat u als lokale belangenbehartiger kunt bijdragen. In paragraaf 2' leest u hoe u dat vervolgens stap voor stap aanpakt. Op de website www.goedwonenvooriedereen.nl vindt u nog meer tips voor belangenbehartigers en goede voorbeelden op het gebied van wonen.

3.1 Aan de slag met tien actiepunten

1. Mensen met een beperking of aandoening hebben maar beperkt zeggenschap over hun woonsituatie

Kiezen met wie je woont lijkt vanzelfsprekend, maar voor veel mensen met een beperking is dit niet het geval. In een zorginstelling bepalen bewoners vrijwel nooit zelf met wie zij wonen. Ook is de plek zelden een vrije keuze. Soms 'kiezen' zij noodgedwongen voor een woonvorm in een andere gemeente, omdat ze alleen daar de zorg kunnen krijgen die ze nodig hebben. Het wonen laten aansluiten bij de levensloop (gaan samenwonen, andere baan enzovoort) is ook lastig. Verhuizen is moeilijk en soms zelfs onmogelijk. Want er is een tekort aan geschikte woningen en woningaanpassingen worden geen tweede keer vergoed.

Wat kun je als lokale belangenbehartiger doen?

Maak de ervaringen uit uw achterban zichtbaar voor beleidsmakers in uw gemeente. Kunnen mensen met een beperking in uw gemeente kiezen hoe ze wonen, waar en met wie? Kunnen ze verhuizen bij veranderingen in hun leefsituatie? Is er variatie in woonvormen met zorg, zodat er iets te kiezen valt? Komt het voor dat zorgaanbieders een locatie sluiten en mensen gedwongen moeten verhuizen? Als lokale belangenbehartiger kunt u vooral bijdragen aan de bewustwording van dit soort knelpunten. Maak ervaringen zichtbaar en attendeer beleidsmakers op de rechten over wonen in het VN-verdrag voor mensen met een beperking (zie 2.1).

2. Er zijn te weinig geschikte woningen

In veel gemeenten is er een tekort aan toegankelijke woningen, beschermde woonvormen en woningen met een zorgsteunpunt. Wanneer er nieuwbouw of verbouw gepleegd wordt, zijn de eisen die gesteld worden aan toegankelijkheid nogal eens te beperkt. Zo kan een woning prima toegankelijk zijn voor iemand in een rolstoel, maar door gebrek aan licht of contrast niet voor iemand met een

visuele beperking. Er is vaak te weinig zicht op de voorraad geschikte woningen, zowel voor mensen die een woning zoeken als voor beleidsmakers die bepalen wat er gebouwd of verbouwd moet worden. En regels voor woningtoewijzing kunnen woningzoekenden met een beperking onnodig in de weg staan.

Wat kun je als lokale belangenbehartiger doen?

Als lokale belangenbehartiger kunt u goed een signalerende rol vervullen. Aan welke woonvormen of type woningen is behoefte in uw gemeente? Voldoen nieuwe woningen aan toegankelijkheidseisen (bijvoorbeeld het keurmerk WoonKeur voor toegankelijk en levensloopbestendig bouwen, dat mede door gehandicapten- en ouderenorganisaties is ontwikkeld)? Hoe worden woningen toegewezen? Moeten mensen lang wachten op een geschikte woning? Verzamel de ervaringen van uw achterban en breng in kaart waar de grootste knelpunten zitten. Of dring bij de gemeente aan op een behoefteonderzoek onder de inwoners. Leg contact met huurdersorganisaties: zij kunnen deze punten inbrengen voor de prestatieafspraken met de gemeente en de corporatie (zie 2.3).

Gaat u zich inzetten voor het beschermd wonen in uw gemeente (zie 2.4), dan is goede samenwerking een eerste vereiste. Instellingen voor beschermd wonen kennen cliëntenraden, die over veel ervaringskennis beschikken. Verder zijn er regionale cliëntenorganisaties, en ook Wmo-raden en andere lokale belangenbehartigers (bijvoorbeeld ouderenorganisaties) spelen vaak een belangrijke rol. Zoek elkaar op, organiseer een kennismakingsgesprek en leer elkaars posities en standpunten kennen. Benader de gemeente of woningcorporatie gezamenlijk met de knelpunten die u signaleert.

“Ik ben lang verslaafd geweest en redde het niet op mezelf. Ik zit nu in een woonwerkgemeenschap waar ervaringsdeskundigen werken die mij begrijpen. Dankzij hun steun lukt het me nu om weer wat van mijn leven te maken.”

3. Tuinen en balkons zijn slecht toegankelijk

In veel woningen is de tuin of het balkon niet goed toegankelijk met een rollator of rolstoel. Dit geldt zelfs voor veel aangepaste woningen. Voor personen die een beperking hebben die maakt dat ze veel aan huis gebonden zijn, vormt dit echt een probleem. Bij nieuwbouw en verbouw is het dus belangrijk de toegang tot de tuin of het balkon breed genoeg te maken en zonder hoogteverschillen. Ook moet er aandacht zijn voor een goede berging voor scootmobiels en elektrische fietsen.

Wat kun je als lokale belangenbehartiger doen?

Dit is een aandachtspunt voor de lokale prestatieafspraken (zie 2.4). De huurdersorganisatie kan dit inbrengen bij het overleg rond de prestatieafspraken. Het is ook goed om dit te bespreken met de lokale woonadviescommissie (zie 2.3), zodat zij het kan meenemen bij het toetsen van bouwplannen.

4. Groepen burgers die zelf een wooninitiatief ontwikkelen worden te weinig ondersteund

Gemeenten hebben gewoonlijk nauwe contacten met grote (woon)zorgaanbieders met wie ze contracten afsluiten voor zorg in natura. Kleine wooninitiatieven, die vaak met PGB's de zorg financieren, zijn minder goed in beeld. Gemeenten en woningcorporaties moeten zich ook verdiepen in de toegevoegde waarde van particuliere wooninitiatieven voor mensen met een beperking. In de gemeentelijke beleidsvisie over wonen en zorg hoort het ondersteunen van zulke wooninitiatieven thuis.

Wat kun je als lokale belangenbehartiger doen?

Informeer de lokale partijen over de waarde van particuliere wooninitiatieven (zie 2.4). Organiseer werkbezoeken voor wethouders en raadsleden om dit zichtbaar te maken. Vraag aandacht voor nieuwe initiatieven, ook als ze nog in een voorbereidende fase verkeren.

5. De procedures en communicatie rond woningaanpassingen zijn onduidelijk

Mensen met een beperking lopen vaak aan tegen onduidelijke procedures, lange doorlooptijden en gebrekkige communicatie wanneer zij woningaanpassingen willen regelen. Hoewel zij zelf vaak het beste weten wat voor hen wel of niet werkt, worden zij daar niet altijd in gehoord. Bovendien worden woningaanpassingen vaak maar één keer vergoed, ook als iemand vanwege zijn levensloop (bijvoorbeeld een andere baan vinden of kinderen krijgen) moet verhuizen. En het komt voor dat informatie over de eigen bijdrage voor woningaanpassingen (te) laat wordt verstrekt.

Wat kun je als lokale belangenbehartiger doen?

Controleer regelmatig de informatie op de gemeentelijke website over woningaanpassingen, financiële aspecten en de procedure. Is die duidelijk, compleet en correct? Staat er ook bij welke ondersteuning mensen kunnen krijgen bij hun aanvraag, zoals advies van een ergotherapeut of een onafhankelijke cliëntondersteuner? Spreek de gemeente aan op de informatievoorziening en geef concreet aan wat er niet goed aan is of geef tips hoe ze het beter kunnen aanpakken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan informatie verstrekken op themacafés die door lokale cliëntenorganisaties worden georganiseerd of deskundigheidsbevordering van cliëntondersteuners.

6. Er is te weinig aandacht voor brandveiligheid thuis

Mensen met een (ernstige) beperking zijn extra kwetsbaar bij brand. Bijvoorbeeld omdat ze minder mobiel zijn en niet zelf kunnen vluchten of omdat ze door hun verstandelijke beperking of psychische aandoening de situatie niet goed inschatten. Toch zijn mensen met een beperking die zelfstandig wonen zelf verantwoordelijk voor hun brandveiligheid. Maar ze zijn zich niet altijd bewust van welke situaties precies gevaarlijk zijn en ze weten niet altijd wat ze kunnen doen om die te verbeteren.

Wat kun je als lokale belangenbehartiger doen?

Maak uw achterban bewust van wat zij zelf kan doen voor een betere brandveiligheid thuis. De brandweer kan daarbij helpen: in veel gemeenten organiseert de brandweer informatiebijeenkomsten of komen brandweertenten gratis bij mensen thuis om advies te geven. U kunt het onderwerp brandveiligheid daarnaast bespreken de huurdersorganisaties. Zij kunnen het aan de orde stellen in hun overleg met de verhuurder.

Meer informatie over brandveiligheid voor mensen met een beperking vindt u in het informatieblad brandveiligheid in wooncomplexen, https://iederin.nl/downloads/dl.php?l=912_Informatieblad_Brandveiligheid_in_wooncomplexen_def.pdf

7. De inspraak in het woonbeleid vanuit cliëntenperspectief is onvoldoende

Voor een sterke inspraak op lokaal niveau is goede samenwerking belangrijk tussen woonadviescommissies, huurdersorganisaties, lokale belangenbehartigers van mensen met een beperking en ouderenorganisaties. Gemeenten kunnen daaraan bijdragen door deze organisaties en hun contacten te faciliteren.

Wat kun je als lokale belangenbehartiger doen?

Samenwerken begint bij het opbouwen van een goed netwerk. Zoek contact met andere lokale belangenbehartigers en met de partijen die lokaal bij wonen betrokken zijn. Leer elkaar kennen en ontdek waar u samen kunt optrekken. Zoek contact met de gemeente en spreek af dat u met een vaste regelmaat overlegt. Is zo'n periodiek overleg voor uw platform een te zware belasting, geef uw punten dan mee aan een huurdersvereniging die een periodiek overleg heeft.

Een manier om samenwerking concreet te maken is samen schouwen: een woonplek of buurt bezoeken om in kaart te brengen hoe mensen met een beperking die ervaren. Doe dit bijvoorbeeld met een aantal mensen met uiteenlopende beperkingen, collega-belangenbehartigers, de verantwoordelijke wethouder, ambtenaren, vertegenwoordigers van de woningcorporaties en/of de media. Schouwen zijn bedoeld om ervaringen van mensen met beperkingen bespreekbaar te maken. Dit is dus iets heel anders dan meten of zaken voldoen aan formele eisen als hellinghoeken en draaicirkels. Handige hulpmiddelen zijn speciale schouwlijsten: vragenlijsten waarmee de ervaringen vastgelegd kunnen worden.

8. Er is te weinig formele en informele ondersteuning bij het (zelfstandig) wonen

Om mensen in staat te stellen zo lang mogelijk zelfstandig te wonen (zie 2.4), hebben ze een gegarandeerd basisniveau aan ondersteuning nodig. Mantelzorgers vervullen hierin een belangrijke rol en daarnaast is er vaak aanvullende zorg of ondersteuning van de thuiszorg of woonbegeleiders nodig. Zelfstandig wonen vraagt niet alleen geplande zorg, maar ook een vangnet: mensen op wie ze in nood of onverwachte situaties kunnen terugvallen. In de praktijk krijgen mensen niet altijd voldoende ondersteuning. Op ondersteuning vanuit de Wmo wordt bezuinigd en er wordt (te)veel verwacht van mantelzorgers en vrijwilligers.

Wat kun je als lokale belangenbehartiger doen?

Let goed op groepen die in de knel komen door gebrekkige ondersteuning vanuit de Wmo. Zijn er groepen mensen bij wie zelfstandig wonen eigenlijk niet verantwoord is omdat ondersteuning ontbreekt of wegbezuinigd wordt? Breng de ervaringen van uw achterban in kaart en wissel die uit met de lokale Wmo-adviesraad. Deze raad kan knelpunten meenemen in haar overleg met de gemeente.

Houdt de gemeente in haar woonbeleid genoeg rekening met mantelzorgers? Is er bijvoorbeeld een urgentieregeling voor mantelzorgers die dichtbij degene voor wie zij zorgen willen gaan wonen? Deel de ervaringen van uw achterban met het steunpunt mantelzorg of een andere mantelzorgorganisatie in uw gemeente. Is zo'n steunpunt er niet, spreek de gemeente er dan rechtstreeks op aan.

9. Woonlasten zijn te hoog

De laatste jaren zijn de huren flink gestegen en dat brengt ook mensen met een beperking, die vaak een laag inkomen hebben, in de knel. In veel gemeenten is er een gebrek aan betaalbare en geschikte huurwoningen en dat geldt ook voor woningen die geschikt zijn voor mensen met een beperking. Woningcorporaties maken te weinig gebruik van hun bevoegdheid om de jaarlijkse huurverhoging lager vast te stellen dan de maximale huurverhoging zoals de landelijke overheid die vaststelt.

Wat kun je als lokale belangenbehartiger doen?

Dit is bij uitstek een onderwerp voor huurdersorganisaties. Geef de ervaringen van uw achterban aan hen door en stem knelpunten met hen af. Zij kunnen het aandachtspunt van de betaalbaarheid meenemen in de prestatieafspraken (zie 2.4).

“Ik stond best positief tegenover mijn verhuizing naar het verzorgingshuis. De eerste twee weken voelde ik me er veilig en tevreden. Maar het lukt me niet om aansluiting te krijgen bij de andere bewoners en van begeleiding op dit gebied is ook geen sprake. Eerlijk gezegd ga ik me steeds depressiever voelen.”

10. Er is behoefte aan ontmoetingsmogelijkheden in het wonen

Eenzaamheid komt relatief vaak voor onder mensen met een beperking. Daarom zijn ontmoetingsmogelijkheden thuis en in de buurt belangrijk. Gemeenten en woningcorporaties kunnen die op allerlei manieren stimuleren: bijvoorbeeld door buiten op de juiste plekken bankjes neer te zetten en door buurtactiviteiten en inloophuizen te stimuleren en te faciliteren. Vaak ontbreekt speciale aandacht voor groepen die niet snel uit zichzelf aansluiting zoeken in de wijk: bijvoorbeeld mensen met een verstandelijke beperking en/of met psychische aandoeningen. Contacten worden ook bevorderd door alle nieuwe woningen zo te bouwen dat mensen met en zonder beperking bij elkaar op bezoek kunnen: dus toegankelijke woningen, bereikbaar zonder drempels vanaf de straat en met een gang, woonkamer en toilet van voldoende afmeting.

Wat kun je als lokale belangenbehartiger doen?

Belangenbehartigers kunnen bij de lokale partijen aandacht vragen voor eenzaamheid. Ze kunnen de gemeente wijzen op het belang van een goede inrichting van de openbare ruimte en het stimuleren van buurtactiviteiten. Ook kunt u contact leggen met lokale (vrijwilligers)organisaties die zich bezighouden met eenzaamheid. In een aantal gemeenten werken maatschappelijke organisaties in een lokale ‘Coalitie Erbij’ samen aan het tegengaan van eenzaamheid.

3.2 Een stappenplan voor lokale belangenbehartiging

Goede belangenbehartiging staat of valt met goede voorbereiding. Dat is een hele klus en kost veel tijd. Wees dus realistisch en ga niet zomaar aan de slag. Zet eerst op een rijtje wat er speelt in uw gemeente of regio en kies dan voor haalbare doelen. Het volgende stappenplan helpt u hierbij.

Stap 1. Verzamel informatie

Doe onderzoek naar de stand van zaken rond wonen in uw gemeente of regio. Wat speelt er? Hoe ver is het besluitvormingsproces? Waarop kunt u nog invloed hebben? Zijn er vaste inspraakorganen die zich bezighouden met wonen? Zoek contact met de gemeente of de provincie en vraag hoe u de beleidsagenda op het gebied van wonen kunt bijhouden. Vraag alle stukken op die hiermee te maken hebben: bijvoorbeeld de woonvisie (ook wel woonplan of woonagenda genoemd), de huisvestingsverordening, en/of de meest recente prestatieafspraken. Een aantal gemeenten is, vooruitlopend op de Omgevingswet, ook al gestart met het maken van een lokale Omgevingsvisie.

Stukken opvragen doet u bij de gemeentesecretaris of de griffier; vaak kunt u ook veel vinden op de website van de gemeente. Ga na hoe de inspraak geregeld is. Kijk ook wat buurgemeenten aan informatie beschikbaar hebben. Lees alles wat u over uw onderwerp te pakken kunt krijgen.

Breng daarnaast de ervaringsdeskundigheid van uw achterban in kaart. Er wordt immers van u verwacht dat u echt namens de bewoners of inwoners met een beperking spreekt. Wat zijn hun ervaringen met wonen? Waar lopen zij tegenaan en welke verbeteringen willen zij? Een hulpmiddel om dit in kaart te brengen, is de sneltest Goed wonen. U kunt uw achterban uitnodigen om de sneltest in te vullen op de website www.sneltestgoedwonen.nl. Vervolgens kunt u Ieder(in) vragen om een uitdraai te maken van de resultaten binnen uw gemeente.

Stap 2. Stel prioriteiten

Wonen is een groot onderwerp met veel verschillende onderdelen. Bepaal op welke aspecten of problemen u zich wilt richten. Op basis van uw contacten met de achterban en de eventuele uitkomsten van de sneltest kunt u prioriteiten stellen. Welke problemen treffen bijvoorbeeld de meeste mensen, of op welk terrein zijn ze het ernstigst? Voor hoeveel kwesties heeft u tijd en mankracht? Zet de belangrijkste en makkelijkst haalbare actiepunten bovenaan.

Kijk ook weer naar de stand van zaken die u bij stap 1 in kaart heeft gebracht. De meeste invloed kunt u uitoefenen als de gemeente of provincie nieuw beleid maakt. Een nieuwe woonvisie geldt vaak voor minimaal vier jaar. Prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersorganisaties worden jaarlijks gemaakt. Als uw gemeente – vooruitlopend op de Omgevingswet – al start met het maken van een lokale Omgevingsvisie, kan dat ook een goed moment zijn, vooral om aandacht te vragen voor toegankelijkheid. Als uw gemeente inderdaad bezig is met het maken van nieuw beleid en het gaat over een van de onderwerpen die u gekozen hebt, dan is het goed hieraan prioriteit te geven. De jaarlijkse begrotingsbehandeling biedt ook kansen om een onderwerp aan de orde te stellen. En krijgt u signalen uit uw achterban dat er iets vreselijk misgaat, dan is dat ook een goede reden om aan de bel te trekken.

Stap 3. Zoek samenwerking

Breng in kaart wie er buiten de overheid in uw gemeente of regio bij wonen betrokken zijn. Welke woningcorporaties, huurdersverenigingen, huurderskoepels en bewonerscommissies spelen een rol? Welke media besteden regelmatig aandacht aan kwesties rond wonen en welke journalist houdt zich daar mee bezig? Welke andere maatschappelijke organisaties, lokale of regionale patiëntenverenigingen, burgerinitiatieven of lokale politieke partijen zijn met het onderwerp bezig? Kunt u

aanhaken bij een (lid van een) Adviescommissie Wonen of een Wmo-raad? Ga bij al die partijen op zoek naar steun en kijk met wie u samen kunt optrekken. Zijn er gedeelde belangen en vormen die een goede basis om samen aan de slag te gaan? Ook als er concurrerende belangen zijn, levert samenwerking meestal meer op. De juiste steun kan u bovendien helpen om iets te bereiken bij een bestuurder. U heeft bijvoorbeeld meer kans op succes bij de wethouder als coalitiepartijen uit de gemeenteraad u steunen.

Stap 4. Maak een analyse

Maak een goede analyse van de beleidsstukken die u heeft verzameld. Welke onderdelen wilt u verbeteren? Wilt u meedenken over nieuwe regels en beleid of gaat het u om de uitvoering? Bedenk wat vanuit het perspectief van uw achterban voor uw gemeente of regio de meest geschikte oplossingen zijn en beschrijf ze zo concreet mogelijk. Denk goed over die oplossingen na: wat zijn de consequenties, welke kritiek kunt u verwachten, is een oplossing honderd procent haalbaar, wat is het minimum dat u wilt realiseren? Let hierbij ook op de samenhang van onderwerpen die met elkaar te maken hebben. Welke beleidsterreinen komen er allemaal bij kijken en welke verschillende wetten horen daarbij?

Stap 5. Kies een strategie

Zoek uit bij wie u moet zijn. Is het een onderwerp dat u het beste via een andere partij aan de orde kunt stellen, zoals de huurdersorganisatie die betrokken is bij het maken van prestatieafspraken? Of is het iets dat u direct bij de gemeente onder de aandacht moet brengen? Welke wethouder(s), gemeenteraadsleden en ambtenaren houden zich bezig met wonen? Vaak betreft het beleid waarbij zowel de wethouder Wonen als de wethouder Wmo bij betrokken zijn. Wie u moet hebben hangt ook af van hoe ver de besluitvorming is. Wordt het beleid in een gemeente nog voorbereid, dan kunt u de wethouder benaderen. Wordt het nieuwe beleid al geschreven, dan is contact met de juiste ambtenaren en betrokken adviesorganen zoals de Adviescommissie Wonen en de Wmo-raad belangrijk. Komt de datum waarop bespreking in de gemeenteraad aan de orde is in zicht, dan is het goed niet alleen de wethouder maar ook politieke partijen en raadsleden die zich met die onderwerp bezighouden te benaderen. Timing is belangrijk: wees er zo vroeg mogelijk bij!

Zoek uit hoe de inspraak rond wonen geregeld is. Is er een overkoepelende huurdersorganisatie of zijn er bewonerscommissies? Is er een woonadviescommissie en welke positie neemt deze in? Zijn er vaste adviesraden (bijvoorbeeld de Wmo-raad) kunt u inspreken tijdens de behandeling van een plan in de gemeenteraad of raadscommissie? Of is er niets geregeld en moet u het hebben van individuele contacten en/of de pers? U kunt ook bekijken of u zelf zitting kunt en wilt nemen in een bestaande inspraak- of adviesraad.

Betrek bij het bepalen van de strategie ook de mensen om wie het gaat. Vraag hen om mee te denken over oplossingen.

Stap 6. Aan de slag

Hebt u de eerste vijf stappen gezet, dan kunt u echt aan de slag met de belangenbehartiging. Benader ambtenaren, raadsleden, bestuurders en andere betrokken partijen met uw ideeën. Vraag om verbeteringen in plannen die op tafel liggen. Help daarbij een handje: bedenk wat er exact anders moet, waarom en voor wie? Hoeveel mensen hebben er baat bij uw oplossing? Wat gaat het kosten? Volg het proces en check of uw oplossingen verwerkt worden. Zijn er opnieuw aanpassingen nodig, benader dan wederom de juiste ambtenaren, raadsleden en bestuurders. Krijgt u te weinig gehoor bij de gemeente, probeer dan aandacht voor uw actiepunten te krijgen in de media en zo uw stem te versterken.

Tot slot

Laat landelijke belangenbehartigers zoals Ieder(in) weten waar u mee bezig bent, zodat zij zo mogelijk ook actie kunnen ondernemen en goede voorbeelden kunnen verspreiden.

Evalueer uw activiteit. Leer van uw ervaringen en behoud het goede.
Hebben uw inspanningen succes gehad? Vier feest!

Een uitgebreidere versie van dit stappenplan voor belangenbehartiging in algemene zin vindt u in de handreiking 'Stappenplan voor effectieve belangenbehartiging' van Ieder(in) (zie leeslijst achterin).

Meer informatie

Rapporten

“Leven is wonen. Rapportage van 60 interviews met mensen met een beperking, chronische ziekte of psychische aandoening over hun woonsituatie.” Ieder(in), 2014.
Te downloaden via <https://iederin.nl/hulp-en-advies/brochures--folders--rapporten/>

“Onder de pannen? Rapportage van de ‘Meldactie wonen’ onder mensen met een beperking, chronische ziekte of psychische aandoening.” Ieder(in), 2014.
Te downloaden via <https://iederin.nl/hulp-en-advies/brochures--folders--rapporten/>

Stappenplan voor effectieve belangenbehartiging, Ieder(in) 2014.
Te downloaden via <https://iederin.nl/hulp-en-advies/handreikingen/>

Websites

Website Goed wonen voor iedereen van de samenwerkende patiënten- en gehandicaptenorganisaties Ieder(in), NPCF en LPGGz:
www.goedwonenvooriedereen.nl

Digitale enquête over goed wonen voor mensen met een beperking. Onderdeel van de website Goed wonen voor iedereen van de samenwerkende patiënten- en gehandicaptenorganisaties Ieder(in), NPCF en LPGGz:
www.sneltestgoedwonen.nl

Website met veel informatie van de Nederlandse Woonbond, die veel Nederlandse huurders en hun organisaties vertegenwoordigt:
www.woonbond.nl

Overzicht van de huurdersorganisaties die lid zijn van de Woonbond:
<http://portal.woonbond.net>

Zelfstandig wonen vanuit het standpunt van de woningcorporaties en zorgaanbieders:
<http://www.kenniscentrumwonzorg.nl/>

Informatie van de overheid over de rechten en plichten van huurdersorganisaties en bewonerscommissies:
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huurwoning/vraag-en-antwoord/rechten-huurdersorganisatie-bewonerscommissie>

Informatie van de Woonbond over de rechten van huurdersorganisaties en bewonerscommissies:

<https://www.woonbond.nl/huurdersorganisatie/huurderswerk/welke-rechten-hebben-huurdersorganisaties>

Informatie over de adviescommissies wonen van het kenniscentrum VACpunt wonen:

http://www.vacpuntwonen.nl/vacpuntwonen/p000025/lokaal_advies/adviescommissies_wonen

Informatie over cliëntenraden in de zorg: www.loc.nl

Informatie over burgerinitiatieven voor wonen:

www.woonzelf.nl

Informatie over WoonKeur, keurmerk voor levensloopbestendig bouwen:

<http://www.woonkeur-skw.nl/>

Informatie over huurtoeslag voor mensen met een beperking:

http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/privetoeslagen/huurtoeslag/huurtoeslag_2016/voorwaarden_2016/bijzondere_situaties/

Informatie over beschermd wonen:

<https://vng.nl/files/vng/publicaties/2014/201402-informatiekaart-beschermd-wonen.pdf>

Informatie over brandveiligheid:

<https://www.woonbond.nl/beleid-belangen/wonen-en-zorg/brandveiligheid-woonzorgcomplexen>

Informatie over eenzaamheid:

<http://www.eenzaam.nl/>

Colofon

Uitgave maart 2016

Samenstelling

Anneke van der Vlist, Ieder(in)

Irene Geerts, Tekst & Redactie

Opmaak

Catrien Brienen, Ieder(in)

Deze handreiking helpt lokale en regionale belangenbehartigers bij het gesprek met hun gemeenten, woningbouwcoöperaties en andere regionale instanties over goed wonen voor mensen met een beperking. U vindt hierin achtergrondinformatie en concrete handvatten die u kunt gebruiken om goed mee te kunnen praten over nieuw beleid, maar ook om bestaand beleid kritisch te volgen en voorstellen te doen voor verbetering.